

(תשעו 1-1.7) קליטה ושילוב של תלמידים עולים ושל תלמידים תושבים חוזרים בשנת הלימודים התשע"ז

1. רקע

תלמידים עולים חדשים ותלמידים תושבים חוזרים בכל טווח הגילים מגיעים לישראל ממגוון גדול של מדינות במהלך כל שנת הלימודים. מערכת החינוך היא מקום מפגש של התלמידים העולים ומשפחותיהם עם החברה הישראלית. היערכות נכונה של בתי הספר לקליטת העולים והתושבים החוזרים תשפר את תהליכי הקליטה והשילוב שלהם בהיבטים הלימודיים והחברתיים ובפיתוח וביסוס זהותם היהודית-ישראלית.

2. הגדרות

- **תלמיד עולה** – תלמיד שנולד בחו"ל ועלה לישראל (לפי חוק השבות או חוק הכניסה)
- **תלמיד אזרח עולה** – תלמיד שנולד בחו"ל להורים ישראלים ועלה לישראל
- **תלמיד תושב חוזר** – תלמיד ששהה בחו"ל לפחות 4 שנות לימוד רצופות.

3. הנחיות וכלים להיערכות בתי הספר לקליטת תלמידים עולים ותלמידים תושבים חוזרים

- 3.1 מנהל בית הספר אחראי על תהליך הקליטה וההשתלבות של התלמידים העולים ושל התלמידים התושבים החוזרים בהיבט הלימודי, החברתי-תרבותי והרגשי.
- 3.2 כלים לקליטה ראויה של תלמידים עולים ותלמידים תושבים חוזרים עומדים לרשותו של בית הספר. ה"סטנדרטים לתהליכי קליטה של תלמידים עולים" הם כלים משמעותיים בתהליך זה. הצוות החינוכי יכיר היטב את הסטנדרטים וייערך על פיהם לקליטת התלמידים העולים. הסטנדרטים מצויים באתר האגף לקליטת תלמידים עולים
בכתובת EducationCMS/Units/Olim/MeidaVehanhayot/HaklitaBeB/eitHasefer/ThalichyKlita.htm
- 3.3 על מחנכי הכיתות לנהל מעקב אחר השתלבותם של התלמידים העולים באמצעות "תיק תלמיד/ה עולה" המצוי באתר האגף לקליטת תלמידים עולים בכתובת EducationCMS/Units/Olim/MeidaVehanhayot/HaklitaBeBeitHas/htm.efer/TikTalmidOle
- 3.4 על המחנכים לנהל מעקב אחר השתלבותם של התלמידים התושבים החוזרים באמצעות "תיק תלמיד תושב חוזר" המצוי גם הוא באתר האגף בכתובת EducationCMS/Units/Olim/MeidaVehanhayot/TalmidimToshavi/mChozrim.htm

- 3.5 המסמך "המלצות פדגוגיות לעבודה עם תלמידים עולים" נועד לסייע לבתי הספר בהתמודדות עם האתגרים הפדגוגיים בעבודתם עם התלמידים העולים. המסמך מצוי באתר האגף בכתובת EducationCMS/Units/Olim/MeidaVehanhayot/HaklitaBeBeitHas/efer/Hamlatzot.htm
- 3.6 כלים וחומרים נוספים לעבודה עם תלמידים עולים אפשר למצוא באתר האגף בכתובת www.education.gov.il/olim
- 3.7 לרשות בתי הספר עומד כוח אדם ייעודי:
- **מפקחים/מרכזים ומדריכות בית ספריות** שידריכו את עובדי ההוראה בקליטת העולים. את רשימת מפקחי/מרכזי קליטת תלמידים עולים במחוזות אפשר למצוא באתר האגף.
 - **מורות חיילות/בנות שירות לאומי** – תינתן עדיפות לבתי ספר שבהם לומדים לפחות 10 תלמידים עולים חדשים.
 - **מגשרים חינוכיים בין-תרבותיים דוברי רוסית, צרפתית, ספרדית ואמהרית וכן מגשרים מבני המנשה** – יש לפנות למרכזי קליטת תלמידים עולים במחוזות.

4. הוראת העברית כשפה שנייה לתלמידים עולים חדשים

- 4.1 הקניית השפה העברית לתלמידים עולים אשר לא נולדו בישראל ושעברית אינה שפת אמם תיעשה בהתאם לתכנית הלימודים לתלמידים עולים (תשס"ח). התכנית מצויה באתר האגף בכתובת EducationCMS/Units/Olim/HoraatIvrit/ivritsafashnia.htm
- 4.2 הקניית השפה תיעשה על פי העקרונות של הוראת העברית כשפה שנייה ובעזרת חומרי למידה מתאימים המצויים באתר האגף בכתובת EducationCMS/Units/Olim/HoraatIvrit/YvritSafaShniya.htm
- 4.3 הערכת רמת הידע בעברית ויכולתו של כל תלמיד עולה להשתלב במקצועות הלימוד בכיתות תיעשה באמצעות "מבדקי מדף" שהוכנו בשיתוף ראמ"ה ואשר מצויים באתר שלה בכתובת EducationCMS/Units/Rama/AarachaBeitSifrit/Mivdak_Olim.htm

5. הקצאת שעות להוראת עברית כשפה שנייה לתלמידים עולים חדשים

- 5.1 הקצאת שעות לתלמידים עולים נעשית באופן אוטומטי. לשם כך על מנהל בית הספר לוודא שפרטי התלמידים העולים מעודכנים במצבת התלמידים בהתאם להגדרה המתאימה. במקרים של **אזרח עולה** נדרש לעתים עדכון המערכת על ידי מרכזי קליטת תלמידים עולים במחוזות.
- 5.2 השעות במלואן מיועדות לתלמידים העולים הזכאים להן. הן נועדו להקניית השפה העברית ולתגבור לימודי התלמידים עולים, ואין לנצלן למטרות אחרות. **השעות אינן שעות רוחב ואינן מיועדות להקבצות, לפיצול כיתה או למילוי מקום מורה חסר.**

5.3 להלן הנחיות בנושא אופן ניצול השעות המוקצות לתלמידים העולים:

- א. מנהל בית הספר ימנה מורה בעל רקע אקדמי ומיומנות בתחום הוראת השפה העברית להוראת התלמידים העולים.
- ב. יש להקצות את השעות למורה אחד או שניים לכל היותר.
- ג. אין למנות בעלי תפקידים כמו מנהל, סגן מנהל, מרכז שכבה וכדומה להוראה בשעות האלה.
- ד. מנהל בית הספר יוודא שלכל תלמיד שובצו שיעורים קבועים במערכת השעות לשם רכישת השפה ושהוכנה לו תכנית עבודה אישית. חשוב להקפיד על כך שהתלמידים לא יצאו משיעורים שבהם הם יכולים להשתלב, כמו חינוך גופני, אנגלית וכדומה. מערכת השעות צריכה להיות מעודכנת בתיק "תלמיד עולה".

יש לשלוח למפקח/מרכזי קליטת תלמידים עולים במחוז את מערכת השעות, את תכנית העבודה של כל תלמיד ואת שם המורה המלמד אותו. רשימת המפקחים והמרכזים האחראים על קליטת תלמידים מצויה באתר האגף לקליטת תלמידים עולים בכתובת

EducationCMS/Units/Olim/Odot/Kela/Segel.htm

מדריכי האגף במחוזות ינחו וידריכו את המורים.

5.4 הקצאת שעות לרכישת העברית כשפה שנייה תיעשה בהתאם לפירוט שבטבלה זו:

שלב החינוך	עולים חדשים מאתיופיה	עולים ותיקים מאתיופיה	עולים חדשים משאר המדינות	עולים ותיקים משאר המדינות
החינוך הקדם-יסודי	מי שהוא או הוריו עלו מאתיופיה לאחר 1.1.2012 – לפי הטבלה בנספח א		מי שהוא או הוריו עלו לפי 1.1.2016 – לפי הטבלה בנספח א	
החינוך היסודי	מי שעלה לאחר 1.1.2013 – לפי הטבלה בנספח ב	מי שעלה לאחר 1.1.2006 ועד 31.12.2012 – הקצאה של 0.5 ש"ש	מי שעלה לאחר 1.1.2016 – לפי הטבלה בנספח ב	
חטיבת הביניים	מי שעלה לאחר 1.1.2012 – לפי הטבלה בנספח ב	מי שעלה לאחר 1.1.2006 ועד 31.12.2011 – הקצאה של 0.5 ש"ש	מי שעלה לאחר 1.1.2015 – לפי הטבלה בנספח ב	
החטיבה העליונה	מי שעלה לאחר 1.1.2015 – לפי הטבלה בנספח ב (נושא 452)	מי שעלה לאחר 1.1.2004 ועד 31.12.2014 – ש"ש (נושא 09)	מי שעלה לאחר 1.1.2012 ועד 31.12.2014 – ש"ש (נושא 09)	מי שעלה לאחר 1.1.2015 – לפי הטבלה בנספח ב (נושא 452)

6. שיפור השפה והשלמת פערים במקצועות הלימוד

- 6.1 תלמידים עולים שסיימו את שלב רכישת השפה העברית כשפה שנייה ברמת הבסיס ועברו בהצלחה את "מבדקי המדף" עדיין זקוקים פעמים רבות לתגבור ולהעשרת השפה וכן להשלמת פערים במקצועות הלימוד.
- 6.2 התלמידים העולים והתלמידים התושבים החוזרים זכאים להיבחן בבחינות הבגרות עם התאמות. צוות המורים בחטיבות העליונות ייערך לקראת מבחני הבגרות של התלמידים העולים בהתאם לסעיף 4.3-37 בחוזר הוראות הקבע עה/2(א), "התכנית הלאומית ללמידה משמעותית – החטיבה העליונה: זכויות של תלמידים עולים ותלמידים תושבים חוזרים הנבחנים בבחינות הבגרות", המפורסם באתר האגף בכתובת
EducationCMS/Applications/Mankal/EtsMedorim/4/4-/3/HoraotKeva/K-2014-2-1-4-3-37.htm
- 6.3 תכניות לשיפור השפה ולהשלמת פערים במקצועות הלימוד השונים מצויות בטבלה, באתר האגף ובמאגר התכניות הממוחשב של המשרד.

שם התכנית וקבוצת הגיל	מטרת התכנית	מספר השעות	אוכלוסיית היעד
משעולים החינוך היסודי	שיפור השפה ויכולת ההתמודדות עם טקסטים במקצועות הלימוד	2 ש"ש – לאחר שעות הלימודים	* קבוצה של לפחות 5 תלמידים שעלו לאחר 1.1.2009 ואינם זכאים לשעות תגבור לעולים. אפשר לצרף גם תלמידים תושבים חוזרים ששבו לארץ לאחר 1.1.2009.
סל"ע – סיוע לתלמידים עולים החינוך היסודי	שיפור השפה, השלמת פערים במקצועות הלימוד ולמידה מטרימה	תכנית תוספתית, 6 ש"ש (לא שעות תקן) – לאחר שעות הלימודים	קבוצה של 5-9 תלמידים עולים שאינם זכאים לשעות תקן
שע"ל – שיפור עברית לעולים חטיבת הביניים	שיפור השפה והעשרתה ושיפור יכולת ההתמודדות עם טקסטים במקצועות הלימוד	2 ש"ש – לאחר שעות הלימודים	* קבוצה של לפחות 5 תלמידים שעלו לאחר 1.1.2009 ואינם זכאים לשעות תגבור לעולים. אפשר לצרף גם תלמידים תושבים חוזרים ששבו לארץ לאחר 1.1.2009.

* בתי ספר שבהם לומדים פחות ממספר התלמידים הנדרש לפתיחת קבוצה ומעוניינים בהפעלת התכנית יפנו למפקחי/מרכזי קליטת תלמידים עולים במחוזות.

- 6.4 לקבלת מידע מפורט על התכניות והמלצות להתאמתן אפשר לפנות למפקחי ומרכזי קליטת תלמידים עולים במחוזות.

7. תלמידים תושבים חוזרים

- 7.1 מנהל בית הספר יבקש את השעות עבור התלמידים התושבים החוזרים וישלח למפקחי/מרכזי קליטת תלמידים עולים במחוזות את טופס פרטי הנוסע המעיד על שהייתם בחו"ל בהתאם להגדרת תלמיד תושב חוזר.

- 7.2 המפקחים והמרכזים של קליטת תלמידים עולים במחוזות יבדקו את טופס פרטי הנוסע ויאשרו את הקצאת השעות לאחר קבלת מערכת השעות של התלמיד ממנהל בית הספר.
- 7.3 מנהל בית הספר ימנה מורה מתחום הוראת השפה או ממקצועות הלימוד שבהם התלמיד זקוק לתגבור לשם עבודה עמו.
- 7.4 מנהל בית הספר יוסיף שעות לתגבור התלמידים בהתאם לצורך מסל השעות הפרטניות.
- 7.5 "מבדקי המדף" ישמשו לבדיקת הידע של תלמידים תושבים חוזרים בשפה העברית. מחנכי הכיתות יכינו תכנית עבודה אישית בהתאם לתוצאות המבדקים.
- 7.6 מחנך הכיתה יעקוב אחר התקדמותם הלימודית של התלמידים התושבים החוזרים בעזרת "תיק תושב חוזר" המצוי באתר האגף בכתובת
/EducationCMS/Units/
Vehanhayot/TalimidToshavimChozrim.htmOlim/Meida
- 7.7 הקצאת שעות לתלמידים תושבים חוזרים תיעשה בהתאם לפירוט בטבלה זו:

שלב החינוך	התבחין להקצאת השעות	הקצאת שעות
החינוך היסודי	מי ששב לישראל לאחר 1.1.2016 לאחר היעדרות של 4 שנות לימוד	1 ש"ש
הטיבת הביניים	מי ששב לישראל לאחר 1.1.2015 לאחר היעדרות של 4 שנות לימוד	1 ש"ש
ההטיבה העליונה	מי ששב לישראל לאחר 1.1.2015 לאחר היעדרות של 4 שנות לימוד	1 ש"ש

8. שילוב חברתי של תלמידים עולים

- 8.1 השילוב החברתי מהווה חלק משמעותי בתהליכי הקליטה וההסתגלות של העולים. בתהליכי הקליטה החברתיים יש מקום מרכזי גם לקולטים: צוותי חינוך, תלמידים והורים כאחד. חינוך בגישה רב תרבותית מקנה מקום של כבוד לכל תרבות ויוצר פסיפס ישראלי רב תרבותי.
- 8.2 **הצעות לפעילויות לשילובם החברתי של העולים**
- פרסום בואם של התלמידים העולים באמצעי התקשורת של בית הספר: עלון, דפי מידע, לוח מודעות, רדיו בית הספר
 - הצמדת תלמיד מלווה/חונך לתלמיד עולה חדש
 - קיום השתלמויות לצוות בית הספר העוסקות בכשירות תרבותית וברב תרבותיות
 - פעילויות חינוכיות שמטרתן לחשוף את התלמידים לתרבויות השונות של אוכלוסיית בית הספר
 - הזמנת התלמידים העולים ובני משפחותיהם לספר את סיפורם האישי ונסיבות עלייתם וחשיפת התלמידים לתרבותם ולמסורת שלהם
 - מתן ביטוי לתרבויות השונות של התלמידים העולים באירועים בית ספריים.

8.3 תכניות ויחידות הוראה לשילוב חברתי

שלב החינוך	התכנית/יחידת ההוראה	אוכלוסיית היעד	המשאב
החינוך היסודי	מפתח הל"ב	בהתאם לבחירת מחנכי הכיתות	יחידות הוראה לדוגמה
החינוך היסודי	סיפורי עלייה*	בהתאם לבחירת מחנכי הכיתות	יחידות הוראה לדוגמה
חטיבת הביניים	עוגן ליווי תלמידים וסיוע בהתמודדותם עם קשיי המעבר הבין-תרבותי; מניעת נשירה סמויה של תלמידים עולים	קבוצה של לפחות 7 תלמידים שעלו לאחר 1.1.2006	2 ש"ש לקבוצה בשעות קצה, לא על חשבון שעות הלימודים: שעה לפעילות קבוצתית ושעה לשיחות אישיות עם התלמידים
חטיבת הביניים	חברי"ם** – חברה ישראלית משלבת	בהתאם לבחירת מחנכי הכיתות	חוברת הצעות לפעילויות בכיתה

* אסופת "סיפורי עלייה" מצויה באתר בכתובת <http://meyda.education.gov.il/files/olim/AliyaStories.pdf>

** התכנית "חברי"ם" מצויה באתר בכתובת EducationCMS/Units/Olim/TokhniyetTalmidimOlim/TochnitCh/averim.htm

9. שילוב תרבותי – פיתוח וביסוס זהות יהודית-ישראלית ותחושת שייכות לעם ולמדינה

9.1 כדי לבסס את תחושת השייכות של התלמידים העולים על בית הספר לחשוף אותם למורשת היהודית, "לארון הספרים היהודי", לחגי ישראל ולמועדיו וכן למורשת המדינה, להיסטוריה שלה, לאירועים המכוננים ולאישים שתרמו לייסודה.

9.2 תכנים ותכניות לפיתוח ולביסוס זהות יהודית-ישראלית

שלב החינוך	התכנית	אוכלוסיית היעד	המשאב
חטיבת הביניים	זהות ישראלית	תלמידים עולים חדשים	קורס מתוקשב
חטיבת הביניים	זהות ישראלית	תלמידים עולים חדשים	קורס מתוקשב
החטיבה העליונה	"עם ומדינה" לפיתוח ולביסוס זהות יהודית-ישראלית	תלמידי כיתות י"א שעלו לישראל לאחר 1.1.2006	תכנית תוספתית. יש לפנות למפקח/מרכזי קליטת תלמידים עולים במחוזות.

10. עבודה עם המשפחות והקהילה

10.1 שיתוף ההורים מהווה חלק בלתי נפרד מתהליך הקליטה וההשתלבות של התלמידים העולים בבית הספר. במקרים רבים ההורים אינם דוברי עברית. לשם כך פועלים מגשרים חינוכיים בין-תרבותיים שתפקידם לסייע לצוותי בתי הספר, למשפחות ולתלמידים העולים לגשר על הפער בין תרבות הלמידה והמנהגים בארץ המוצא לבין מערכת החינוך בישראל.

10.2 הפעלת מגשרים חינוכיים בין-תרבותיים בשלבי החינוך השונים

המשאב	אוכלוסיית היעד	מהות עבודת המגשרים	שלב החינוך
מגשרים דוברי רוסית, צרפתית, ספרדית ומגשרים מבני המנשה	עולים חדשים דוברי רוסית, צרפתית, ספרדית וכן עולים מבני המנשה	גישור חינוכי בין-תרבותי, עבודה עם ההורים, התלמידים וצוות בית הספר ועם מנהלי אגפי החינוך והקליטה ברשויות	החינוך הקדם-יסודי, החינוך היסודי, החינוך העל-יסודי
מגשרים דוברי אמהרית	עולים חדשים מאתיופיה	גישור חינוכי בין-תרבותי, עבודה עם ההורים, התלמידים וצוות בית הספר	החינוך הקדם-יסודי, החינוך היסודי, החינוך העל-יסודי

11. תכניות ייחודיות לתלמידים עולים הלומדים בחינוך הממלכתי-דתי

אוכלוסיית היעד	מספר השעות	התכנית	שלב החינוך
תלמידים שעלו לאחר 1.1.2006 – לפחות 10 תלמידים בקבוצה	2 ש"ש + שעה אחת מסל בית הספר	תל"ה - תגבור לימודי יהדות	חטיבת הביניים
תלמידים שעלו לאחר 1.1.2006 – לפחות 10 תלמידים בקבוצה	3 ש"ש + שעה אחת מסל בית הספר	על"ה - לקראת המעבר לחטיבת הביניים בחמ"ד	חטיבת הביניים

12. אגרת חינוך "סל קליטה" לתלמידים עולים

השתלבותם של התלמידים העולים במערכת החינוך מהווה צעד ראשון לקראת השתלבותם בחברה הישראלית. אולם הלימודים בבית הספר כרוכים בהוצאות רבות שהעולים החדשים מתקשים לשלם.

12.1 כדי לאפשר השתלבות ראויה בבית-הספר הוחלט על סיוע במימון חלק מהוצאות החינוך, כגון רכישת ציוד לימודי וספרי לימוד וכן מימון "סל תרבות", טיולים ואירועים שונים הממומנים בדרך כלל על ידי ההורים.

12.2 משרד החינוך ומשרד העלייה והקליטה המממנים את אגרת החינוך "סל קליטה" מבקשים להדגיש שהמטרה העיקרית של המימון היא לאפשר לתלמידים לקבל את ספרי הלימוד בתחילת שנת הלימודים.

12.3 הסיוע הוא פרטני, לתלמידים הזכאים לו על פי התבחינים שנקבעו, ויש לוודא את השימוש בו לצרכים שלמענם ניתן בלבד.

- 12.4 התלמידים בחינוך המוכר מקבלים את אגרת החינוך "סל קליטה" באמצעות מערכת התשלומים הממוחשבת.
- 12.5 בתי הספר יקבלו את הכסף עבור התלמידים העולים הזכאים באמצעות הרשויות המקומיות. בתי הספר שבבעלות אחרות יקבלו את הכסף דרכן, באמצעות מערכת התשלומים המאוחדת.
- 12.6 התשלומים יועברו למוסדות החינוך על פי נתוני התלמידים במאגר המידע המרכזי שבמשרד. מנהלי בתי הספר מתבקשים להקפיד על דיווח מעודכן במצבת התלמידים.
- 12.7 בידי המרכזים האחראים על קליטת תלמידים עולים במחוזות תימצאנה רשימות שמיות של התלמידים הזכאים שעבורם הועברו הכספים לבתי הספר. המנהלים יוכלו להיעזר בהן לבירור פרטים.
- 12.8 מנהלי בתי הספר אחראים על ניהול מעקב קפדני באמצעות כרטיס מעקב על כל תלמיד שעבורו התקבלה אגרת החינוך "סל קליטה" (נספח ג). כל הוצאה תאושר ותירשם על ידי בעל התפקיד האחראי על הנושא בבית הספר.
- 12.9 המשרד יבצע ביקורות בנושא זה במהלך השנה. כרטיס המעקב יישאר במזכירות בית הספר.
- 12.10 מנהלי בתי הספר יידעו בכתב את הורי התלמידים הזכאים על האגרה ויעדיה ויפרטו את הנושאים שעבורם הוצאו הכספים. ההורים יחתמו על קבלת האגרה. מומלץ לכתוב את המכתב בשפתם של ההורים כדי לוודא את הבנתו.
- 12.11 אם בית הספר גבה תשלומים מן ההורים לפני קבלת אגרת החינוך "סל קליטה" עבור התלמיד, ונותרה יתרה לזכותו של התלמיד, יעביר מנהל בית הספר את סכום היתרה להורי התלמיד.
- 12.12 רשויות שיעכבו או לא יעבירו את מלוא הסכום למשפחות הזכאות, יקוזז הסכום מתקציבן.
- 12.13 להלן פירוט הסכומים המועברים עבור תלמידים עולים מאתיופיה:
400 ש"ח עבור תלמידים עולים חדשים שעלו לישראל לאחר 1.1.2001 ועד 31.12.2010.
800 ש"ח עבור תלמידים עולים חדשים שעלו לישראל לאחר 1.1.2011 ועד 31.8.2016.
- 12.14 להלן פירוט סכומי האגרה המועברים עבור תלמידים עולים ממדינות אחרות (חוץ מאתיופיה):

תאריך העלייה	החינוך היסודי	חטיבת הביניים	החטיבה העליונה
מ-1 בספטמבר 2015 עד 31 באוגוסט 2016	626 ש"ח	907 ש"ח	1125 ש"ח
מ-1 בספטמבר 2014 עד 31 באוגוסט 2015	498 ש"ח	728 ש"ח	896 ש"ח
מ-1 בספטמבר 2013 עד 31 באוגוסט 2014	_____	448 ש"ח	562 ש"ח

רשימת התלמידים הזכאים לסל קליטה/אגרת חינוך מצויה במנבסנ"ט בלשונית של ניהול תלמיד/סלי תקציב.

נספח א: [מפתח להקצאת שעות לתלמידים עולים בחינוך הקדם יסודי](#)

נספח ב: [מפתח להקצאת שעות לתלמידים עולים בבתי הספר](#)

נספח ג: [כרטיס מעקב - תשלומי אגרת החינוך "סל קליטה" לתלמידים עולים](#)

מידע נוסף אפשר למצוא באתר האגף לקליטת תלמידים עולים בכתובת www.education.gov.il/olim. בשאלות ובבקשות אפשר לפנות למפקחי/מרכזי קליטת תלמידים עולים במחוזות .

חוזר מנכ"ל תשעו/11, ו' בתמוז התשע"ו, 12 ביולי 2016